

Diarienummer

Stockholm: 44455-2023

Västra Götaland: 33948-2023

Skåne: 36471-2023

penningtvatt.vastragotaland@lansstyrelsen.se

Stockholm 19 mars 2024

Remiss – förslag till föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

FAR har erbjudits tillfälle att lämna synpunkter över länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skånes remiss *förslag till föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. FAR vill med anledning av detta anföra följande.

FAR:s ställningstagande

FAR anser att det är positivt att länsstyrelserna genom förslaget till uppdaterade föreskrifter försöker förtydliga för relevanta verksamhetsutövare hur deras arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska bedrivas. FAR är även positiv till att de allmänna råden återspeglar det riskbaserade förhållningssättet som utgör grunden för Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). FAR noterar att de föreslagna föreskrifterna är avsedda att utgöra ett komplement till bestämmelserna i penningtvättslagen och föreslår att detta tydliggörs i föreskrifternas inledning, jämför 1 § i motsvarande föreskrifter från Revisorsinspektionen. FAR har dock uppmärksammat att föreskrifterna i några avseenden inte beaktar det riskbaserade förhållningssätt som penningtvättslagen ger uttryck för och att vissa paragrafer tycks införa föreskrifter som går längre än bestämmelserna i penningtvättslagen. Detta gäller till exempel kravet på att utvärdera företagets riktlinjer, rutiner och den allmänna riskbedömningen minst en gång per år, trots att något direktiv om frekvens inte finns i lagen. Även krav på att dokumentera internt genomförda utbildningsinsatser går längre än penningtvättslagens krav.

Med anledning av att den grundläggande principen om ett riskbaserat förhållningssätt är att verksamhetsutövare bör påverkas så lite som möjligt vad avser det administrativa merarbete som följer av penningtvätsregelverket ska de åtgärder som vidtas för att motverka riskerna stå i proportion till de faktiska riskerna i verksamheten (se prop. 2016/17:173 s. 178). Av den anledningen anser FAR att föreskrifterna i större utsträckning kan och bör anpassas till det riskbaserade förhållningssättet, samt att det är av vikt att föreskrifterna mot bakgrund av detta inte går utöver lagens krav. FAR skulle därför önska att länsstyrelserna gör en översyn av förslaget och FAR finns tillgängligt för diskussion om länsstyrelserna önskar.

Allmän riskbedömning

Av 2 kapitlet 2 § 2p. föreskrifterna framgår bland annat att en verksamhetsutövare ska *Identifiera och analysera de hot som är relevanta för de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten.*

Som framgår av författningskommentarer och av förarbete (Prop. 2016/17:173 s. 208f) så är utgångspunkten för bedömningen av verksamhetens risk att utsättas för penningtvätt och terroristfinansiering verksamhetsutövarens egna iakttagelser samt information som lämnats från tillsynsmyndigheter, brottsbekämpande myndigheter och berörda samordningsorgan. Att uppställa ett krav på en fullständig och uttömmande, såsom det uppfattas, lista över möjliga hot leder till att vissa paragrafer tycks införa föreskrifter som går längre än bestämmelserna i penningtvättslagen.

Enligt 2 kapitlet 2 § föreskrifterna ska den allmänna riskbedömningen bland annat innehålla en sårbarhetsanalys. Av förarbetena till penningtvättslagen framgår att Lagrådet samt Regeringen ansåg att sårbarheter kan bero på omständigheter såsom verksamhetsutövarens storlek, organisatorisk komplexitet och andra verksamhetsspecifika, men inte produkt- eller tjänstrelaterade omständigheter. Mot bakgrund härav finns det enligt FAR ingen anledning att i föreskrifterna införa krav som lagstiftaren, med hänvisning till Lagrådets och Regeringens kommentarer, inte fann anledning att ta med i penningtvättslagen. Den avslutande strecksatsen i 2 kapitlet 2 § ger sken av att länsstyrelserna uppställer hårdare och mer detaljerade krav på den allmänna riskbedömningen än vad penningtvättslagen uppställer. FAR föreslår därför att denna del tas bort eller uppställs som förslag till hur verksamhetsutövaren kan resonera utifrån i sin bedömning av verksamhetens risknivå.

Vidare uppställs i föreskrifterna ett krav på att den allmänna riskbedömningen ska utvärderas minst en gång per år trots att något direktiv om frekvens inte uppställs i lagen. Behovet av utvärdering är i stället enligt författningskommentarer motiverat av att exempelvis nya produkter eller tjänster tillkommer i verksamhetsutövarens utbud.

Rutiner

Av 2 kapitlet 5 § första stycket föreskrifterna framgår vilka lagrum som utvisar vad verksamhetsutövarens rutiner och riktlinjer ska omfatta. I andra stycket anges att dessa *därutöver* ska omfatta vissa specifika delar, vilka därefter räknas upp. En liknande uppräkningslista av rutiner och riktlinjer som *därutöver* ska finnas med hänvisning till 5 § räknas upp i 6 § samma kapitel.

Uppräkningarna utgör dock delar som redan ingår i de i 5 § 1 stycket uppräknade lagrummen. Detta riskerar att skapa viss oklarhet hos verksamhetsutövarna kring vad som är rutiner och riktlinjer enligt penningtvättslagen. Enligt FAR:s uppfattning rör sig dessa uppräkningslistor i stället om ett mer detaljerat innehåll av de redan hänvisade lagrummen och detta borde förtydligas.

2 kapitlet 7 § föreskrifterna anger att verksamhetsutövaren ska uppdatera sina rutiner och riktlinjer regelbundet, minst en gång per år, samt även uppdatera dessa vid behov. När det gäller utvärdering av rutiner och riktlinjer, exempelvis rörande kundkänedom, anges att en utvärdering ska ske i vart fall minst en gång per år men ibland mer frekvent beroende på omständigheterna och de identifierade riskerna i kundrelationen. FAR anser att bedömningen för kundkännedomsrutiner är i linje med vad som följer av penningtvättslagens riskbaserade förhållningssätt, men FAR anser att länsstyrelserna tydligare bör anpassa skrivningen till det riskbaserade förhållningssättet. Detta då nuvarande skrivning

för exempelvis just rutinerna för kundkännedom, kan tolkas som att länsstyrelserna inför strängare krav än de som följer av penningtvättslagen.

Utbildning och information

I 2 kap. 14 § penningtvättslagen samt i Prop. 2016/17:173 s. 22 framgår att utbildningen av de anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten även ska omfatta relevant regelverk inom penningtvätt. Utöver detta bör anställda även känna till relevanta delar av verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning. De interna och i förekommande fall gemensamma rutiner som verksamhetsutövaren upprättat till följd av kraven i penningtvättslagen bör också vara nödvändig kunskap för den som fullgör uppgifter som omfattas av dessa rutiner och riktlinjer. Såsom föreskrifterna är formulerade i 2 kapitlet 10 § 2 stycket framstår utbildningskravet i huvudsak vara kopplat till de risker som verksamhetsutövaren har identifierat i sin allmänna riskbedömning, vilket inte, enligt FAR:s mening, återspeglar lagens krav korrekt.

Vidare noterar FAR att föreskrifterna även föreskriver att utbildningens innehåll och frekvens ska anpassas utifrån de anställdas och uppdragstagarnas arbetsuppgifter och funktioner. Enligt FAR:s mening kan detta tolkas som att länsstyrelserna inför strängare regler än vad penningtvättslagen uttrycker.

Skydd mot hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder

I 2 kapitlet 12 § andra stycket i föreskrifterna anges bland annat att verksamhetsutövaren ska använda slutsatserna från hanteringen av de hotfulla situationer som har uppstått i verksamheten för att uppdatera den allmänna riskbedömningen. Enligt 2 kap 15 § penningtvättslagen ska verksamhetsutövare ha rutiner och vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att skydda anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten från hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder när de fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt penningtvättslagen till exempel i samband med kundkännedomsprocessen eller rapportering av misstänkt penningtvätt. Det framgår dock varken av penningtvättslagen eller dess förarbeten att eventuella hotfulla situationer som kan ha uppstått hos en verksamhetsutövare ska återspeglas i den allmänna riskbedömningen och medföra en uppdatering av den.

Vad gäller bestämmelserna i 2 kapitlet 15 § första stycket penningtvättslagen så avser denna paragraf enligt förarbeten såväl proaktiva åtgärder för att minska risken för ett hot som faktiska åtgärder när ett befintligt hot har uppstått. FAR anser att detta behöver tydliggöras i föreskrifterna.

Kontroll av kundens identitet

I tabellen som följer i 3 kapitlet 4 § föreskrifterna avseende Fysisk person och kolumnen *Dokumentation av kontrollen* så bör punkt 1 förtydligas enligt FAR:s mening. Att enbart ta in en identitetshandlings nummer samt giltighetstid utan att även ange utfärdande myndighet eller motsvarande gör det svårt att i efterhand följa upp vilken sorts identitetshandling som har förevisats. Även om det är uppenbart att även den fysiska personens namn ska antecknas skadar det inte att även ange detta i samma punkt.

Att inhämta registreringsbevis eller liknande underlag avseende identitetskontroller av juridiska personer är av största vikt då företag kan vara föremål för utnyttjande i penningtvättssyfte på många olika sätt. För exempelvis juridiska personer som är registrerade i Sverige är direktåtkomsten till aktuella registreringsbevis, såväl digitalt som i pappersform, väldigt enkel. Så är också informationen om eventuella pågående registreringsärenden, såsom styrelseändringar, avseende den juridiska personen. När det gäller identitetskontroll av juridiska personer som inte är registrerade i Sverige kan underlag som registreringsbevis eller liknande handlingar skilja sig åt såväl vad gäller åtkomst till dessa som vad dessa dokument innehåller informationsmässigt. Finansinspektionen ger i 3 kap. 7 § i sina föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (FFFS 2017:11) en vidare möjlighet till underlag vid identitetskontroll avseende juridiska personer på distans. FAR föreslår att möjligheten till lättnader i dokumentationsskyldigheten rörande identitetskontroller för juridiska personer ses över, förslagsvis med ledning av Finansinspektionens föreskrifter.

FAR

Anders Bäckström
Ordförande i FAR:s Specialistgrupp Etik